

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„Koroški Slovenec“,
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26/I.
Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Pol. in gosp. društvo
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26/I.

List

**za politiko, gospodarstvo
in prosveto**

Izhaja vsako sredo

Stane četrtno: K 10.000

Za Jugoslavijo
četrtno: Din. 25.

Posamezna številka 1000 kron

Leto IV.

Dunaj, 25. junija 1924.

Št. 26.

Ženevski uspehi.

Se predno so se vrnila naši ministri iz Ženeve, je nas brzojav obvestil o uspehih naših delegatov in o sklepih Sveta Društva narodov. Vsi sloji prebivalstva so se za junijsko zasedanje Sveta Društva narodov zelo zanimali, ker vlada in tisk nista zamudila opozoriti prebivalstva na važnost zasedanja za bodočnost naše države. Od tega zasedanja se je pričakovala rešitev vseh važnih vprašanj, ki so se pojavila v 20mesečni sanacijski dobi in ki se morajo rešiti, ker poteče sanacijski rok s tekočim letom in je državni proračun uravnovesen, sicer na čisti višji svoti kot predvideno ali vendar. Sklepi so nam sedaj znani in dokazujejo, da smo pogoreli.

Pred podpisom ženevske pogodbe 1. 1922 je izdelal finančni odbor Društva narodov finančni načrt. Finančni odbor je določil, da državni izdatki na koncu sanacijske dobe ne smejo presegati 350 milijonov zlatih kron letno. Da se doseže ta vsota, mora vlada izvesti razne reforme, ki bodo zmanjšale izdatke, in seve zvišati tudi davke. Oboje je vlada storila, drugo še v preveliki meri. Kljub štedenju na vseh poljih uprave je vlada prišla do prepričanja, da je vsota 350 milijonov zlatih kron prenizka in da se trajno z njo ne more izhajati. Zato je vlada prosila, da bi se vsota trajnega ali normalnega proračuna zvišala. Kakšno stališče je zavzel k temu Svet Društva narodov? Finančni odbor je predložil sledečo resolucijo, ki je bila sprejeta: „Čeravno se da že danes reči, da smo prišli na podlagi izkustev v teku 20mesečne sanacijske dobe in na podlagi poročil strokovnjakov o gospodarskih in finančnih razmerah Avstrije do prepričanja, da se bo morala vsota 350 milijonov zvišati, da pa

v tem trenutku ni povoda, določiti novo vsoto, ki bi zamenjala dosedanje.“ Svet Društva narodov tedaj spoznava, da vsota 350 milijonov zlatih kron ni zadosti trden temelj za obnovo, vendar druge vsote začasno še ne more določiti. Finančni odbor zelo dvomi, da bo končno za normalni proračun določena vsota tako visoka, kakor si jo predstavlja naša vlada. Dr. Zimmermann je v svojih poročilih večkrat naglašal, da v tem in onem ne soglaša z vlado, kakor tudi glede normalnega proračuna s 533 milijoni zlatih kron dohodkov in 520 milijoni izdatkov. Svet Društva narodov si je tedaj osvojil dr. Zimmermannovo mnenje. Iz Ženeve so prihajali svarilni glasovi vladi in prebivalstvu, da se prosto nalaganje davkov ne dovoljuje, temveč se mora država sanirati s štedenjem. Kaj pomaga, ako se sanira državno gospodarstvo, propada pa privatno gospodarstvo, izmouga se davkoplačevalec do kosti. Vladi ne preostaja drugega nego znižati državne davke in z njimi občinske in razne druge oddaje. Naloga določitve vsote trajnega proračuna se je poverila posebni komisiji, ki bo proučevala z dr. Zimmermannom naš gospodarski in finančni položaj in predložila predloge k jesenskemu zasedanju Društva narodov, ki bo potem o tem sklepalo. Povod temu sklepu je bila gospodarska kriza, ki se je pojavila pri nas po ponesrečeni spekulaciji s francoskim frankom in po bančnem kraku kot naravni posledici ponesrečene spekulacije. Znano nam je posojilo 300 milijard, ki ga je dal dr. Zimmermann bankam, da se reši naše gospodarstvo pred razpadom. Svet Društva narodov namreč pravilno sodi, da bi mogla na posledicah bančnega poloma pasti davčna moč davkoplačevalcev, ki bi ogrožala sanacijo in uravnovesen proračun. Zato hoče pridobiti na času in po-

čakati do jeseni, da se položaj kolikortoliko razjasni.

Drugo važno — mogoče najvažnejše — vprašanje, o katerem bi se imelo sklepati v Ženevi, je vprašanje porabe ostanka posojila Društva narodov. Te prihranke je hotela vlada porabiti za narodno-gospodarske naprave in odpomoči pomanjkanju kapitala. Kolikor je do danes gotovo, se za kritje državnega pomanjkljaja ne bo porabilo celo posojilo, ker se je že sedaj nekaj mesecev vsled velikega dotoka davkov shajalo brez tuje denarne pomoči. Društvo narodov hoče dovoliti porabo teh prihrankov investicijskim svrhom, ali šele potem, ko bo gotovo, da se za kritje deficita res ne bodo rabili več. V tem trenutku še ta gotovost ni zajamčena. Poleg tega hočejo imeti upniki denar dobro naložen za se kakor za državo; država naj ima od teh investicij kolikor mogoče veliko korist.

Tretje vprašanje je tvorilo konec kontrole po dr. Zimmermannu. Vlada je namreč mnenja, da mora nehati z uravnovesenjem proračuna tudi nadzorstvo, a Svet Društva narodov pravi, da poslanstvo generalnega komisarja še ne bo končano s sanacijo, temveč bo potrebna kontrola tudi še nad ostankom posojila, ki se bo porabil za povzdigo zasebnega gospodarstva.

Iz poročil iz Ženeve se da posneti, da je bila prva doba finančne obnove posvečena uravnovesenju proračuna, druga pa bo posvečena gospodarski obnovi do rentabilite naše proizvodnje in štednji državne uprave kakor prebivalstva. Doslej smo se pustili slepiti po zunanji uspehih, posebno po državnih dohodkih ne glede na slabe notranje gospodarske razmere. Državno gospodarstvo se je saniralo na račun privatnega gospodarstva. Znanprej

PODLISTEK

Št. Jur in okolica.

Zgodaj se v Koroški zgodovini omenjajo trušenjski gradovi. Zelo verjetno je, da so že stari Slovenci, ki so se po l. 568., po odhodu Longobardov v Italijo, naselili na Koroškem, na teh strmih in lahko branljivih hribih sezidali utrjena taborišča proti navalom roparskih Obrov.

Ko je po letu 743. prišla Karantanija pod frankovsko oblast, so Franki sicer pustili vladarstvo še nekaterim domačim knezom, a priznati so morali njihovo nadoblast, plačevati davke in jim pomagati v boju. Karol Veliki je razdelil sedanje Koroško v šest grofij ali komitatov. Eden izmed teh je bil tudi Trušenjski komitat, ki je segal od Drave in Krke daleč proti severu in v Lavantinsko dolino. V komitatu je vladal grof s sedežem na Trušenjskem gradu. V rokah je imel vso vojaško in politično oblast; pobiral je davke in desetino, oskrboval sodstvo, upravljal kraljeva posestva, skrbel za red in mir, vodil v boj plemiče in svobodne kmete. Grofa je postavljala cesar sam izmed najveljavnejših rodbin v komitatu.

Po starogermanskem pravu je kralj razdelil med plemiče zemljo, ne oziraje se na prejšnje posestnike. Tako je postal svobodni kmet najemnik, podložnik in nevoljnik, priklenjen na grodo, primoran dajati plemenitašu desetino in mu robotati. Res je ostalo vsled različnih oko-

liščin še precej posestnikov svobodnih in neodvisnih, vendar je bil po germanskem pravu vsak svobodnik zavezan iti na vojsko vedno, kadarkoli je bilo treba, se za časa vojne sam oskrbovati, si nabaviti orožje in konja. In ker je v tedanjih casih le redkokdaj vladal mir, se je marsikdo prostovoljno odrekel svobodi in se podal pod oblast plemenitaša, da se je le rešil nadležne vojaške službe. Kakor drugod, je s časoma tudi tukaj obstajalo prebivalstvo iz podložnih nevoljnikov.

Prvič v koroški zgodovini se omenjajo trušenjski gradovi leta 895. Tega leta namreč je nemški cesar Arnulf Moravskemu knezu Valjhuu, ki je z več nezadovoljnimi plemiči pribežal iz Svetopolkove države v vzhodno frankovske pokrajine, izročil v užitek posestva in gradov v Trušenjski dolini in gozde pod Diekšami.

Trušenjski gospodje so se odlikovali po pobožnosti in zvestobi do vojvodske hiše. Eden izmed trušenjskih gospodov je padel v boju v Sveti deželi za časa tretje križarske vojske. Omeniti je še vredno, da je izšel iz trušenjske rodbine slavn Salcburški nadškof Eberhard II., ki je l. 1212. ustanovil Lavantinsko škofijo ter dotiral že obojaki prošnji v Spodnjem Dravogradu in Podkarnosu.

V 12. stoletju, ko so Trušanje prišli do bogastva, časti in veljave, so povečali in utrdili grad, so se v drugi polovici 13. stoletja, za časa vlad koroškega vojvode Sponheimovca Bernarda povzpeli do visokih in važnih služb v deželi. Gortfried Trušenjski je bil najvišji

deželni sodnik na Koroškem in je poleg tega izvrševal tudi najvišjo civilno oblast. On je leta 1277. skupno s Konradom, proštom Podkarnoškim, razsodil pravdo med vetrinjskim opatom in radiškim župnikom Berengarjem, ki sta se tožarila zavoljo neke desetine.

Tudi blažena Hema je imela tukaj posestva ter je ustanovila cerkve v Št. Jurju, Šmarjeti in podružno cerkvico Sv. Lamberta nad Vajzenbergom.

Proti koncu 13. stoletja koroška zgodovina ne omenja nič več trušenjskih gospodov. Domneva se, da so tukajšnja posestva prodali vovberškemu grofom in se izselili na Zgornje Avstrijsko.

Mnogo je trpela naša okolica v letih 1293 do 1295., za časa upora koroških in štajerskih plemičev zoper Habsburžane. Ker se je voditelj upora, grof Ulrich Vovberški zaprl v dobro utrjeni in nedostopni Grebinjski grad in mu niso mogli do živoga, je poslal Habsburžan Albreht I. čete pod poveljstvom Hermana Landenberga in dal opustošiti grofova posestva v trušenjski okolici tja do Krke. Z urbarjem v roki, kjer so bili zapisani vsi grofovi podložniki, je hodil Landenberg od vasi do vasi in dal opleniti in požgati vsako hišo, ki je bila podložna vovberškemu grofom. Živino so odpeljali, polja so pokončala konjska kopita. Ljudstvo pa, kolikor je še moglo pravočasno odnesti, se je zateklo v Dješke gozde. Naš kmet je, ne vede zakaj, moral po nedolžnem trpeti škodo povzročeno po objestnosti in bojaželjnosti plemičev.

pride k sanaciji državnega gospodarstva tudi sanacija privatnega gospodarstva potom povzdige produkcije in štednje.

List stane od 1. julija do 30. septembra za:

Avstrijo	10.000 K
Jugoslavijo	25 D
Posamezna številka	1.000 K

Kmetijske skrbi.

II.

Na kmečkem sestanku je govoril potem predsednik avstrijske republike Hainisch: Kmetijstvo je temelj vsega državnega gospodarstva. Le-to prepričanje se je v minulih desetih letih nanovo utrdilo. Zato je treba skrbeti za kmetijski napredek. Gospodarstvo mora napredovati v tehniki, treba je posluževati se modernih naprav in pripomočkov. Marsikaj se je po vojni že storilo. Treba pa je kmetijstvu zagotoviti primerno ceno žita in mesa, ceno, pri kateri se more producirati. Ljudje, ki se protivijo vsaki zahtevi kmetov, ne poznajo razmer v kmetijstvu. Kmet ne išče bogastva, kakor n. pr. trgovec, želi samo, da more na svojem obstati. Razvoj kmetijstva je potreben za vse, ki delajo, potreben pa še posebej za našo državo, ako se naj pogube reši.

Za Hainišem je govoril predsednik nižje-avstrijske kmečke zbornice, Zvezbacher: Ako se naj kmetijstvo dvigne, treba ljudem poskrbeti kredita, ki ni predrag. Obrestna mera 20%, ki velja danes še kot zelo nizka, je za kmeta poguba! Predpogoj pa je rentabiliteta, to se pravi: delo se mora tudi na kmetih splaćati. Razlika med ceno pri kmetu in v mestu se je po vojni le zvišala! Umevno: Podražila se je voznina na železnici: Ako se je pred vojno za gotovo množino žita plačevalo voznine 14.000, se zdaj plačuje 17.300, torej 20% več, pri krmi 18.900, to je 30% več, pri živini 24.000, to je 71% več! Draga voznina mora seve v mestu podraževati živila, drago voznino pa niso povzročili kmetje, marveč nekdo drug! Davčno breme je zdaj zdatno večje, nego pred vojno. Kdor je pred vojno plačeval 14.000, plačuje zdaj 18.600 K, to je 33% več. Ali se naj v takih razmerah domača produkcija brez varstva izroči tuji konkurenci? To ni mogoče! Kmetje tedaj zahtevajo, da se z izdatno carino varujejo tudi poljski pridelki: le pod tem pogojem pritrjujejo carini za industrijo, kolikor je neobhodno potrebna. Vlada naj si prizadeva, znižati obrestno mero, tako, da se od tujega denarja, ki ga ima vlada še od posojila Društva narodov, primeren del posodi kmečkim zadrugam po nizki obrestni meri. Čimpreje pa se naj napravi postava za pospeševanje deželne kulture, poljedelstva, živinoreje, sadjarje i. dr.

Tudi državni tajnik Seipel je na sestanku spregovoril: Pozdravil je dejstvo, da kmetijstvo ravno te dni samo spregovori o svojih potrebah in svojem položaju. Državno gospodarstvo se je uredilo, napravilo se je ravnotežje med stroški in dohodki države. Zdaj je treba dvigniti gospodarstvo. K sreči se je izkazalo, da država ne potrebuje vsega tujega posojila za se. Zato se zdaj lahko misli na gospodarske potrebe: prebitek se lahko vsaj deloma porabi za produktivne namere. Tudi za drugo produkcijo je treba skrbeti, a da se pri tem ne pozabi kmetijstva, bodo skrbeli mnogi številni zastopniki kmetijstva v narodni skupščini. Doslej se je poskušalo z nakupovanjem umetnih gnojil, v bodoče se bo več kaj storilo.

Velepomemben je bil govor švicarskega kmetijskega zastopnika dr. Königa: Svetovno znano je švicarsko mlekarstvo. Masla in sira se na leto izvaža za 100 milijonov zlatih frankov. Vrednost kmečke produkcije se je od leta 1880. do zdaj dvignila od 544 milijonov frankov na 2473 zlatih frankov; to se pravi, pridelava se zdaj več za 900 milijonov zlatih frankov, ali 12 bilijonov naših kron! Za nakup in prodajo žita je država l. 1915 napravila monopol s tem, da je kmetom zajamčila gotovo ceno

za žito. Le-ta garancija se letos odpravi; tudi kmetje so se odločili za prosto prodajo (pri nas pa hočejo nekateri modrijani ta monopol zdaj uvesti). Ko se je l. 1906. v Švici uvedla carina na žito, so nekateri ljudje prorokovali, da se država podre, če bi se kruh podraževal, a od te dobe je začelo kmetijstvo napredovati in vzcvetelo je vse gospodarstvo. Ko se je carina l. 1921. nanovo urejevala, si je kmetijstvo priborilo z industrijo precej enakopravnosti. Švicarski kmet ve, da se ne more skrbeti le zanj, da je treba varstva vsem stanovom; ve pa tudi, da se enostransko ne da vzdržavati industrija na stroške kmetov. Napredek kmetijstva je v največji prid tudi delavcem in vsem stanovom.

Zanimivo je bilo poročilo o avstrijskem mlekarstvu. V Avstrijo se je lani vpeljalo 200.000 centov svežega, 84.000 centov kondenziranega mleka; 16.000 sirovega masla, 18.000 centov margarine, 44.000 centov sira. To vse vkup odgovarja 150 milijonom litrov mleka. Če liter mleka računamo po 4000 kron, se je mlekarkega blaga kupilo za 600 milijard. Ko bi se živinoreja toliko dvignila, da se od vsake krave, ki jo imamo, molze dnevno $\frac{3}{4}$ litra več, bi ves ta sir in vse to mleko lahko pridelali sami in denar bi ostal doma.

(Konec).

POLITIČNI PREGLED

Avstrija. Ženevski delegati bodo jutri poročali o svojih uspehih in neuspehih narodni skupščini. — Zdravstveno stanje dr. Seipela se vidoma boljša. Toliko je že okrevaj, da more večkrat zapustiti posteljo. Mogoče še ta mesec se poda na oddih v drug zavod. Predno popolnoma okreva, bo gotovo potekel še kak mesec. Telesna toplota je že dalj časa normalna.

V Jugoslaviji je politični položaj vsekakor zelo napet. Vedno bolj se uveljavlja politika železne roke: ljubljanski „Slovenec“ je bil že trikrat zaplenjen, tudi „Domoljub“, „Narodni Dnevnik“ je moral prenehati izhajati, shodi opozicije se razbijajo. Radič spletari po Moskvi. — V Sofiji so poskušali neznani napadalci vlomiti v stanovanje vojaškega poslanika, a jih je ataše pravočasno prepodil. Vlada je hotela pri Društvu narodov intervenirati, pa se je nazadnje vendar zadovoljila z opravičbo bolgarskega zunanjega ministra. Bolj potrebna bi bila pač intervencija po štirikratnem vltomu v jugosl. konzulat v Celovcu, kjer so bili odnešeni tudi tajni akti.

Italija. Italijanska javnost se vsled umora socialističnega poslanca Matteotija ne more pomiriti. Demonstracije se nadaljujejo, kar je pa vladi najbolj neprijetno, so protesti socialistov iz raznih držav, ki protestirajo proti take-mu načinu nasilja. Opozicijski listi zahtevajo odstop vlade in stolček diktatorja Mussolinija se maje. Mussolini se tega zaveda in popušča: odstopiti je moral notranje ministrstvo Federzoniju, ki je z uradniki in drugim osebje-m v ministrstvu temeljito pometel, nastavlja je čisto nove ljudi. Notranje ministrstvo je velika izguba za fašiste. Na drugi strani terorizirajo fašisti socialiste naprej: plenijo soc. časopise in je sežigajo. Vlada je proti tem elementom brez moči. Federzoni pa bo menda napravil red. Ker prihajajo oboroženi fašisti trumoma v Rim, ima redna vojska stalno pripravo in jih drži v šahu. V umor so zapletene razne visoke glave: upravni tajnik fašistovske stranke Marinelli, ravnatelj fašistovskega lista „Corriere Italiano“, Filipelli, list je prenehal izhajati, glavni urednik lista, en general itd. Rossi je pobegnil v inozemstvo. Med begom je bil prijet Dumini, ki je pri umoru osebno sodeloval. Med njegovo prtljago se je našel nož, revolver in kos Matteotijevih hlač. Zadolastni dokazi. Dumini je soudeležbo tudi priznal in izpovedal, da se je izvršil umor na ukaz Rossija, Filipellija in Marinellija takoj v avtomobilu. Potem se je skril truplo v grmovju izven Rima in se še isto noč sežgalo. Prvo poročilo, da se je truplo našlo, tedaj ni bilo resnično. Pred izpovedjo Duminija je prišla rimska policija na čudno ide-

jo, kako bi odkrila truplo Matteotija. Varnost-na oblast je sklenila nabaviti 200 prašičev, ki bi se spustili po okolici jezera Rico, da bi izsledili truplo umorjenega poslanca. Policija je zagotavljala, da so se v mnogih slučajih prav dobro izkazali prašiči pri izsleditvi trupel umorjencev. Sedaj si bo policija ta denar lahko prihranila in prašiči se ne bodo mogli bahati, da so stali v službi policije.

Nova francoska politika. Dne 17. t. m. se je prebrala francoski zbornici izjava nove francoske vlade, ki daje svoji politiki sledeče smer-nice: Sedanja organizacija armade se odpravi in uvede narodna milica z zelo skrajšano služ-beno dobo. V finančni politiki se uvede strogo štedenje, državni monopoli se razširijo, uvede se pravičen progresiven davek na osebno do-hodnino, državni proračun se bo sestavil na realnih dohodkih, ne pa na fiktivnih vplačilih Nemčije, s katerimi je prejšnja vlada mašila luknje v proračunu. V socialnopolitičnem oziru se priznajo vse delavske organizacije, uradništvu se dovolijo sindikalne pravice, osemurni delavnik se strogo izvede in uzakoni se sploš-no socialno zavarovanje. Glede Nemčije bo nova vlada podpirala nemške demokratične stranke in odločno pobijala nemško reakcijo. Zato bo nadzirala nemške vojaške priprave. Porurje se izprazni, kadar bo Nemčija sprejela Dawesov načrt in ga lojalno izvajala. V tem slučaju se Nemčija sprejme v Društvo narodov, ki se izpopolni in preobrazi v efektivni medna-rodni forum za vršitev vseh sporov in garanci-jo svetovnega miru. Vzpostavijo se diplomatske in trgovske zveze z Rusijo.

Sestanek Herriot—Macdonald. V soboto je došel v Chequers na Angleškem franc. min. predsednik Herriot, da se pogovori osebno z Macdonaldom o Dawesovem poročilu in bodo-čem skupnem nastopanju. Pogovori so se ti-kali predvsem Nemčije in predlogov strokov-njakov. Ker to vprašanje sama ne moreta re-šiti, amapk je potrebno privolenje Italije in Belgije, sta sklenila, sklicati 26. julija skupno konferenco v Londonu, h kateri se povabi tudi Amerika. Oba min. predsednika bosta napram demokratični Nemčiji popustljiva, brezobzirna pa bosta napram nacionalistični in panger-manistični Nemčiji; vlada nacionalistov je v Nemčiji tedaj nemogoča, ako stremi država po miru. Društvo narodov hočeta privedi do več-je veljave s tem, da mu prepustita vprašanje razorožitve Nemčije. Sestanek obeh min. pred-sednikov je za evropski mir velikega pomena. Herriot se je odpeljal nato v Bruselj in potem nazaj v Pariz.

Angleško-mehikanski spor. Angleška še Obregonove mehikanske vlade ni priznala ter se je posluževala pri stikih z vlado vedno le svojega poslanika. Obregon dolži poslanika protizakonitih dejanj, ki so razmerje med vla-dama poslabšale in ga je hotel izgnati. Poslanik pa se je v svojem uradu zabarikadiriral in puščal k sebi samo diplomatske zastopnike. Poslanik se je Obregonu zameril predvsem vsled tega, ker se je zavzemal za neko Angležinjno, posest-rico velike farme, katero je ona spremenila v kratki dobi v bogato zemljo, kateri se je farma nasilno odvzela. Poslaništvo je dan in noč za-straženo. Angleška vlada je poslala v Mehiko posebnega odposlanca. Po novjših poročilih je Angleška diplomatske zveze z Mehiko po-polnoma prekinila.

Nova albanska vlada. Škof Van Noli je se-stavil albansko vlado in obvestil o tem druge države. Inozemski diplomati se drže zelo na-zaj, ker hočejo najbrže počakati, ali bo ustavo-tvorna skupščina priznala novi kabinet. Zoper člani prejšnje vlade bo uvedeno vojnosodno postopanje. Ahmed beg Zogu, bivši vladni predsednik, je s svojimi 500 pristaši zbežal v gorovje. Nasprotniki vstašev se preganjajo. — Albanska država obstoji od l. 1920. Pokret za njeno neodvisnost so započeli albanski nacio-nalisti, ki so se šolali na zapadu. Po prizadeva-nju Anglije je bila Albanija sprejeta v Zvezo narodov. V verskem oziru Albanija je zelo raz-nolika. Na severu žive v pretežni večini kato-ličani, katerih je približno 90 tisoč ali 10 odstot. vsega albanskega prebivalstva. Albanski kato-ličani so najnaprednejši državljani, med kate-rimi je tudi narodnostna zavest najjačje razvi-

ta. Pravoslavni živijo v Albaniji 150 tisoč ali 20 odstot. ter živijo večinoma v južni Albaniji. Muslimanov je okrog 600 tisoč ali 70 odstot. Albanija je republika, ki pa še vedno nima ustave. Od svoje ustanovitve pa do danes ima še vedno konstituantno (ustavotvorno skupščino), ki ni zmožna dati državi končno veljavne ustave.

Bolgarija pred novo revolucijo? Položaj v Bolgariji je nadvse kritičen in napet. Zemljelci in komunisti napenjajo vse svoje sile, da izzovejo novo revolucijo. Vlada zbira na vseh opasnih točkah vojsko in je prepovedala vse spominske svečanosti povodom obletnice smrti Aleksandra Stambolijskega. Ministrski svet je v permanenti, da ukrene vse potrebno za preprečitev puča, ki ga nameravajo agrarci in komunisti. Položaj je tem težavnejši, ker se je dogladno, da nekateri vojaški oddelki in celo častniki simpatizirajo z zemljoradniki in komunisti. Splošna sodba je, da se nahaja Bolgarija na pragu nove revolucije.

DOMAČE NOVICE

Tinje. Preteklo je že par tednov, odkar je J. S. izvršil obžalovanja vredni čin v trgovini pri Krizmanu, da se je polastil tujega denarja, ko je bil trenutno sam v trgovini. Kljub temu, da se je vsa zadeva takoj naznanila orožnikom, je na merodajnih mestih nastal molk in nam niti ni znano, da bi orožniki omenjeno osebo ovadili pri sodišču. Opozarjamo pristojne oblasti, da to ni postavno postopanje orožništva in da bo vsako pomiloščenje fanta le ojačilo v tatvini. Ako misli oblast nagraditi fanta za zasluge iz plebiscitne dobe, naj poišče druga pota. Če je pristojna oblast našla Slovenca, ki je z lovsko puško šel preko tinjskega polja iz pokrškega lova, in mu naložila kazen, češ, da strejca brez lovske karte v tinjskem lovu, čeprav je dotični jasno dokazal odkod prihaja in da je v posesti lovske karte, bi bilo priporočljivo, da se dotične osebe zanimajo tudi za zadnji slučaj, ako hočejo preprečiti v bodoče slične čine.

Od Vrbskega jezera. Polagoma prihajajo tujci, na katere vse vasi okoli jezera težko čakajo, ker imajo od njih nekaj dohodkov. Tudi kmetje precej izkupijo za mleko, maslo itd. Kakor pa vse kaže, bo letos kmetom še tu izkupiček splaval po vodi. Posestniki letovišč in gostiln so se združili in privažajo mleko iz inozemstva. Vsak dan pelje avto mleko okoli in okoli jezera, tako da se ga domačini ne morejo znebiti. S škodo, ki jo ima kmetstva mladina od gospode, bo sedaj združena še gmotna; za nas Slovence še najhujša pa: narodna škoda, ki so je pa več krivi domači mogočnejši kakor pravi tujci, ki so od različnih narodov, a se vsak svoje narodnosti drži.

Galicija. (De mortuis nil nisi bene! O rajnih govorimo le dobro.) Kakor smo že poročali, je umrl koncem majnika znani narodnjak in pristaš naše stranke, Šimen Rožar. Zanimivo je, da se gospodje okrog celovške „Domovine“ polaščajo rajnega, češ, da je on stal trdno v nemčurškem taboru; radi bi namreč vsaj po smrti, ko se rajni ne more več braniti, kazali na značajne moške, kakor je bil rajni Rožar, katere pa oni v svojih vrstah pogrešajo. Čast mi je bila v zadnjih letih osebno poznati rajnega Rožarja in radi tega moram resnici na ljubo zavreči vesti celovških „domovinarjev“. Rajni g. Rožar sicer ni imel lastne družine, katero bi mogel vzgajati v narodnem duhu, pač pa se je v slovenski družbi počutil srečnega, v največje veselje mu bila mladina, vzgojena v krščanskem in slovenskem duhu. On sam radi svoje visoke starosti ni več pri stranki sodeloval, pač pa je bil pri vsakih volitvah med prvimi na volišču in tudi do zadnjega zvest naročnik našega lista. Upamo, da bo tudi mladi gospodar, nečak rajnega Rožarja, ostal zvest njegovim idealom, da ostane Rožarjeva hiša še v naprej slovenska in krščanska, h čemur je rajni svojega rečaka še na smrtni postelji bodril.

Kamen. (Most.) Koroški časniki so razglasili na ukaz deželne vlade — stavbenega odbora — da bi se naj 16. junija začel podirati kamenski most. V proračunu za l. 1924. je koroški deželni zbor dovolil za podiranje mosta

44 milijonov kron. Proti tej postojanki je govoril g. Poljanec 17. marca in zahteval, da se most naj ne podere, ampak se naj dela na to, da se s pomočjo države, dežele in sosednih prizadetih občin popravi, da ne bode samo za pešce, ampak tudi za vozove. Stroški bi znašali po proračunu čez 800 milijonov kron. Začasno se je zadeva ustavila in se spet predlaga, naj se most popravi, napravi ožji; les bi naj dale občine, za delavce naj bi prispevali država in dežela. Govori se, da bi se naj napravil mesto mosta za Tinjčane in Važenberžane brod pri mostu in pri Mohličah. Naša okolica iz zgornje Podjune, občine Dobrla vas, Škocijan, Rikarja vas, je radi Celovca močno prizadeta, posebno ker je tudi postaja vsled sanacije prikrajšana. Ni mogoče, da bi en uradnik, kakor je zdaj, zmogel vso delo. Kar je bilo prej uradnikov in uslužbencev preveč, jih je zdaj premalo. — Velika nevolja vlada med kmeti radi hudih davkov. Od davčne oblasti kar dežuje plačilnih nalogov. Kmet, ki danes nima pripravljenega in urejenega gospodarstva tako, da bi prodajal mleko, ki se ga v Avstriji lahko iznebiš, in ki še morda ima pri svinjah smolo, da za nje nič ne izkupi, bode težko izhajal. Drugi dohodki pri kmetijstvu danes ne pridejo v poštev: žito in živina nimata cene, lesa na prodaj naš kmet nima, vse kar kupi, posli in delavci, pa stane ogromno denarja.

Štebenj pri Dobrli vasi. (Ogenj.) Dne 10. rožnika ob 3. uri zjutraj je nastal požar pri Dumpolniku in uničil celo gospodarsko poslopje. Sumi se, da je nekdo zažgal, ker je začelo goreti na škednju. Požarne brambе niso bile takoj ni licu mesta, da bi požar omejile. V globaški občini imamo 2 požarni brambi, in sicer nem. požarna bramba v Mali vasi in slov. požarna bramba v Štebnu pod Valžpergom z dvema dobro ohranjenima brizgalnicama, a s pomankljivo drugo opremo. Ker obstoja poletni največja nevarnost požarov, bi priporočali odboru, da požarno brambo popolnoma opremi odnosno nabavi manjkajoče potrebščine. A. H.

Šmarjeta v Rožu. (Požar.) Dne 11. junija ob pol 6. uri je nastal pri Furtiču na Kočuhi ogenj in v 10 minutah je stalo 7 poslopij v plamenu. Pri Furtiču in Fermu je pogorela hiša, škedenj in vsi objekti z vsem orodjem in pohištvo, dočim se je pri Poganiču posrečilo rešiti hišo. Tudi pri Šurniku se je že prižigala streha in le res hvalevrednemu delovanju požarnih bramb se je zahvaliti, da se je ogenj mogel lokalizirati na omenjena poslopja. Na pogorišče je dospelo 5 gasilnih društev in le tem se je zahvaliti, da ni postala cela srednja Kočuha žrtev plamena. Zažgali so otroci. Starši pozrite na nje! Ubogi pogorelci so usmiljenja vredni, malo ali nič zavarovani; Poganič ni niti včlanjen pri naradni zavarovalnici. Takoj drugi dan po požaru se je sestel odbor natr. zavarovalnega društva na licu mesta, da ceni škodo in organizira medsebojno pomoč. Prepričani smo pa, da bodo tudi nečlani društva pomagali bednim pogorelcem.

Na Gori pri Hodišah. Dne 2. junija je tu razsajala huda nevihta, združena s točo. Ta sicer ni naredila pri nas škode, pač pa je strela udarila in užgala pri Repeju. Hvala Bogu, da so ostali domači in živina obvarovani! Ogenj je upepelil vse razum ene ute, ki sta jo rešili hitro došli požarni brambi iz Hodiš in Škofič, za kar se jima tudi na tem mestu izreka zahvala. Ker je hiša bila zelo nizko zavarovana, hiše ne upajo si več pozidati in sta se oče in mati preselila k sinu, ki je obenem tudi prvi sosed. Družini, ki je vzgledno katoliška in zavedna, naše iskreno sočutje!

Ziljska Bistrica. (Planina.) Vsem prijateljem planin se s tem naznanja, da je Anton Ahac svojo gostilno na Bistriški planini (1740 metrov) odprl. V gostilni je več sob, lahko se tam prenoči in tudi za želodec je izvrstno poskrbljeno. V treh urah se pride iz Bistrice po jako lepi poti do planinskih koč in od tam v eni uri na Ojsternik, odkoder je krasen razgled po celi Ziljski dolini.

Št. Job—Zmotiče. (Nesreča, smrt.) Dne 30. maja ponoči se je odtrgalo od električnega voda pri Fužinjaku v Zmotičah kos žice, ki je padel preko steze. Zgodaj zjutraj je šel Fužinjak s potrebno pripravo na dotično mesto, da

spravi začasno žico stran steze in tako prepreči morebitne nesreče. V tem trenutku je prišel tja Vajdlnov pastir, Jokej Prein, ki je kljub svarilu prišel za z električnim tokom napolnjeno žico, zavpil in obležal na mestu mrtev. Kam vede neposlušnost in bahavost! — Isti dan je umrla v Št. Jobu Katarina Popolari, pd. Kominca, v 57. letu starosti. Bila je velika dobrotinca ubogih. Počivaj sladko, ostalim pa naše iskreno sožalje!

GOSPODARSKI VESTNIK

Mleko in zelena krma.

Največ mleka nam dajejo krave ob zeleni krmu. Zelena krma se ne odlikuje samo po svoji slastnosti in veliki tečnosti, ampak tudi po svoji lahki prebavnosti, tako da je lahko umeti, zakaj nam krave v tem času toliko molzejo.

Največ mleka daje dobra paša. Zato pa tudi vidimo, da je najbolj molzna goved doma po pašniških krajih kakor n. pr. v Švici, v severni Nemčiji, na Danskem. Te dežele so znane zaradi svojih sočnih pašnikov. Na pašniku dobiva živina enakomerno mlado in sočno travo, ki se malone vsa pretvarja v kri in mleko. Največ mleka in najboljše mleko nam dajejo te dežele. S temi kraji se da primerjati Bohinj, kjer se dobijo tudi najbolj molzne domače krave.

Tudi v hlevu nam krave ob zelenem krmiljenju največ molzejo, pa bi lahko še več molzle, ako bi skrbeli, da jim ne zmanjka mlade, lahko prebavne in sočne zelene krme. Ves čas zelenega krmiljenja bi morala biti krma slastna in lahko prebavna, kajti le v tem slučaju je dosti „mlečna“. Če je zelena krma ostarela, potem ni dobra za mleko. Ne le da je taka krma manj okusna in da dela živina zjedi, ki pridejo po navadi v gnoj, se taka krma tudi slabše prebavi in je sploh manj tečna. To je pa velika škoda. Če nam je tedaj na tem, da nam krave dosti molzejo, potem bodi zelena krma ves čas do pozne jeseni kolikor mogoče sočna, slastna in lahko prebavna. S tako krmo bomo največ dosegli in najbolj vplivali na živahno delavnost vime. Na ta način se bomo z zeleno krmo pa tudi najbolj približevali vrednosti tiste sočne trave, ki jo dobiva živina zunaj na pašniku.

Skrbimo tedaj, da bo imela molzna goved tudi pri hlevskem krmiljenju ves čas poletja zeleno krmo, ki bo dosti mlada, sočna in lahko prebavna. Potem lahko računamo, da se bo tudi njena mlečnost povzdignila, krma pa do zadnje bilke dobro izkoristila. To ni le v interesu naše kravjereje, ampak tudi v interesu našega gospodarstva sploh.

Nasvet.

O določitvi posestnih mej.

Mnogo je slučajev, da so se vidne označbe posestnih meja med zemljiškimi parcelami izgubile ali kakorkoli izginile. S tem se je tudi točna posestna meja pozabila in je največkrat negotova meja postala sporna ter povzročila nešteto pravnih in stroškov. Ker je v interesu posestnikov, da se posestne meje točno določijo, da se izogne sporom in pravnim stroškom ter da se spravi v sklad dejanske posestne stanje z evidenčno mapo, ki služi kot podlaga za izračunavanje parcelnih površin in čistemu dohodku, to je temeljnemu določilu predpisa zemljiških davkov, podajemo tu nekaj navodil, kako je treba v takem slučaju postopati.

Ako noben posestnik ne ve prave meje, si lahko sama neglede na mapo, sporazumno postavi mejnike. Ako je v kaki točki več mej, se morajo vsi obvestiti in skupno določiti mejno točko. Ko so to storili in postavili trdne in vidne mejnike, morajo obvestiti evidenčnega geometra, da to mejno črto izmeri in vpiše v evidenčne mape, kar stori uradno brez posebnih stroškov.

Ako se posestniki ne morejo zediniti sami med seboj, jim lahko določi posestno mejo geometer na podlagi uradnih map. Pošlje se evidenčnemu uradu izjava, v katero se vpišejo številke onih parcel, med katerimi je treba ugotoviti mejo in katastralno občino. Na tej izjavi se morajo podpisati vsi prizadeti posestniki. S tem prevzamejo vse obveznosti in pogo-

je navedene v tej izjavi. Posebno važna je klavzula, da priznavajo vsi po geometru določene mejnike in da so pripravljeni nositi stroške. Lastnoročne podpise potrdi župan. S tako izjavo se zavežejo spoštovati po geometru določene meje na podlagi uradnih map, odpovedati se vsakemu nadaljnjemu sodnijskemu pravičanju, tudi če bi kdo izgubil del parcele, ki ga je že trideset let vžival. V tem slučaju nosijo stroške posestniki sami, ker to ne spada v geometrovo uradno poslovanje, kakor prvi slučaj. Ako pa kdo izmed posestnikov neče pristati na noče tega od teh dveh načinov, tedaj je še tretji izvensporni način mogoč, namreč potom sodnije.

Cene zlatih in srebrnih novcev. 10kronski zlat 139.000, 20kronski 278.000, 100kronski 1.390.000 K. Srebrna krona 5750, 2 kroni 11.400, 5 kron 29.500, goldinar 15.200, 2goldinarski novc 30.400 K papirnatih. Star 2kronski novc je tedaj več vreden kot novi šiling, ki predstavlja vrednost 10.000 pap. kron.

Naraščanje hranilnih vlog. Koncem maja letos so dosegle hranilne vloge 893,5 milijard papirnatih kron in se v teku meseca maja zvišale za 63,1 milijard kron.

Nemške izgube pri špekulaciji s frankom cenijo samo v Nemčiji na 300—500 milijonov zlatih mark. Za Avstrijo še niso sestavljene izgube, verjetno pa je, da bodo slednje znašale 250—300 milijonov zlatih kron.

Ruska žetev bo po nekaterih krajih zelo slaba. Setev je radi silne suše skoro popolnoma uničena, deloma so bili prisiljeni, žito pokositi in ga uporabljajo za krmo. V Ukrajini in v južnovzhodnih pokrajinah je bilo dovolj padavin, radi česar se tu obeta zelo dobra žetev.

Dunajski trg. Živina: voli 13.500—17.500, biki 14—17.500, krave 13—16.000, teleta 23.000 do 28.000, mesne svinje 19—24.000, pitane svinje 20—23.000 K za kg žive teže; zaklana živina: teleta 22—30.000, jagnjeta 10—18.000, kozliči 14—20.000, ovce 7—18.000 mesne svinje 20—26.000, pitane svinje 21—24.000 K za kg. Meso: goveje 22—48.000, zmrznjeno 15.600 do 28.000, telečje 24—44.000, zrezek 56—68.000, svinjsko 26—48.000, prekajeno 32—52.000, ovčje 18—28.000, kozličje 20—30.000 K za kg. Sadje: češnje 12—26.000, ribez 20—30.000, marelice 26—28.000, breskve 30—32.000, jagode 20—30.000, amerik. jabolka 18—24.000, slive 12—14.000, orehi 14—28.000 K za kg. Zelenjava: krompir letošnji 3400—5500, lanski 1100 do 1400, zelen grah 4—6000, zelen fižol 12.000 do 18.000, kumare 6—10.000, zelje 6—7600, hren 20—40.000k za kg. Jajce 1400—1600 K. Čajno maslo 68—70.000, namizno sirovo maslo 54—64.000, domača mast 36—38.000, slanina 20—25.000, olje 22—28.400 K za kg.

Borza. Dunaj, 23./VI. Dolar 70.460, milijarda nemških mark 16,30, funt šterling 305.500, franc. frank 38,40, holandski goldinar 26.350, lira 3070, dinar 829, poljski zlati 13.780, švic. frank 12.560, češka krona 2092, ogrska 0,79 avstr. kron.

Curih, 23./VI. Avstr. krona 0,0079, dinar 6,70, franc. frank 30,70, lira 24,42, ogrska krona 0,0067, češka krona 16,65 cent.

RAZNE VESTI

Narodne manišine v Nemčiji.

Pri zadnjih državnozborskih volitvah v Nemčiji blok narodnih manjšin ni dobil nobenega mandata. Kljub velikemu terorju nemških oblasti pa je blok vendar dobil 133.000 glasov in dosegel s tem velik moralni uspeh. Po nemškem volilnem zakonu mora vsaka kandidatna lista vsaj v enem volilnem okrožju dobiti najmanj 60.000 glasov, kolikor je potrebno za 1 mandat, da pride pri razdelitvi mandatov sploh y pošte. Tega manišinske liste niso zmogle in zato ostale brez mandatov.

Lista narodnih manjšin je imela edino v volilnem okrožju Opolje izgleda, da doseže zahtevanih 60.000 glasov. Tu pa sta bila terorizem nemških oblasti na eni in komunistična agitacija na drugi strani tako silni, da je blok narodnih manjšin dobil le 48.264 glasov. Dru-

SLOVENC!

Pomnite, da smo bili mi prvi na Koroškem.

gače pa so Slovani v mnogih okrožjih dosegli naravnost sijajne rezultate. Izenadenje za Nemce je bilo veliko, ker so n. pr. Srbi v Lužicah dobili 19.331 glasov. Celo v Dolnjih Lužicah pod Berlinom je dobila srbska lista 2232 glasov. V Draždanih je bilo oddanih za srbsko listo 177 glasov, v Frankfurtu ob Odri 75 glasov. Lep uspeh je dosegla lista narodnih manjšin v okrožju Olšti v vzhodni Prusiji. Samo olštinski srez je dal nad 6000 poljskih glasov.

Drobne vesti. Švica ima 169.000 telefonskih postaj in 6 inženerjev v tej službi; Avstrija ima 100.000 telefonskih postaj in 127 inženerjev, 12 bo menda pa še sprejetih. — Na Dunaju dobi znanprej vsak zakonski par k zlati poroki od občine 50 srebrnih šilingov v dar; doslej je dajala občina v dar živila v vrednosti ½ milijona. — Bolgarski zemljoradniški poslanec Petko Petkov je bil umorjen. Političen umor. — Ob koncu leta 1922 so štejele socijaldemokratske strokovne organizacije v Avstriji še 1.049.949 članov, koncu leta 1923 pa še samo 896.763 članov, torej za 14,59 odstotkov manj. Tudi v drugih deželah je opaziti isti proces.

Sveto leto. Prihodnje leto bo sveto leto, katero se pravzaprav prične po starih izročilih že 25. decembra t. l. Ta dan se svečano prelomijo „sveta vrata“, nov portal k Petrovi cerkvi, katerega ceremonija se izvrši z največjo svečanostjo. V Rimu pričakujejo za sveto leto nad 4 milijone romarjev. Leta 1900 je bilo romarjev nad en milijon. Že sedaj se misli na to, kako in kam naj se spravi ljudstvo, ki bo prihitelo v Rim tekom „svetega leta“ v velikem številu. Pred Rimom v bližini Vatikana se zgradi veliko barak po vzorcu vojaških in begunskih taborišč, kjer se nastanijo romarji. Prostora bo za približno 250.000 oseb. To leseno mesto bo imelo posebne ulice, trge, parke, gostilne, kopališča in tudi svojo malo cerkev.

Zakaj zdehamo? Dr. Keys označuje zdehanje kot nezavestno sredstvo za odstranitev strupov, ki se nabirajo v našem organizmu. Človek zdeha po slabem prebavljanju, kadar je zaspan, kadar mu je silno dolgočasno, sploh tedaj, kadar se nahaja naš organizem v lahkem stanju zastrupljenja. Zdehanje izločuje iz pljuč škodljiv zrak. Dr. Keys je ustvaril celo metodo zdehanja: človek mora po njegovem mnenju skrbeti za to, da čim bolj zdehuje. Zdravnik svetuje, naj se obiskujejo zdehajoče osebe — kakor znano, je zdehanje nalezljivo — če pa to ni mogoče, zadostuje imeti pred seboj sliko zdehajočega. Zdehanje, ako ni čezmerno, je čudovito sredstvo za ohranitev zdravih pljuč, ker se na ta način izloči iz njih pokvarjen zrak, ki povzroča veliko bolezn. Dr. Keys pravi, da je bled obraz, duševna utrujenost in nestalno razpoloženje posledica pomanjkljivega dihanja, kar se da popraviti z zdehanjem. Torej ne jezimo se nad zdehujočimi! Ako zdehamo pri slabi predstavi, ali pri branju slabe knjige, bodimo zadovoljni in hvaležni avtorju, ki skrbi tako za naše zdravje.

Orjaška svinja. Neki kmet v Wormsu ob Reni je zredil nenavadno težko svinjo. Tehtala je 11 stotov, kar približno odgovarja teži šestih klavnih svinj.

Za tiskovni sklad so darovali:

Šelander Štefan, Zg. Vesca, 2000; Majerhofer Jakob, Muškova, 2000; Švenar Anton, Gorje, 5000; neimenovan v Celovcu 200.000; Sturm, Vernberg, 20.000; neimenovan v Kožentavri 5000; neimenovan v Žihpoljah 14.000; neimenovan v Bistrici v Rožu 50.000; Cingler Nikolaj, Mače, 9000; Partl J., Mače, 20.000 K. Slovenski veterinarji mesto venca na grob rajnemu tovarišu Močilniku 60 dinarjev. Darovalcem prirčna hvala.

Mojstrovsko čelo in gosli

68 išče in kupi Josip Háša, Wien V., Margaretenplatz 6.

Kat. slov. izobraževalno društvo za Vogrče in okolico.

Vabilo

k igri

Garcia Moreno
in
tomboli

v korist novim zvonovom v nedeljo, dne 6. julija t. l.

Začetek popoldne ob 3. uri.

Slovenci iz okolice, prijatelji sreče in poštene zabave, na svidenje v najobilnejšem številu!

92

Odbor.

Proda se malo posestvo

na Radišah, sestoječo iz nekaj polja, travnikov in gozda. Več pove Tomaž Lauseger, Radiše, pošta: Ebental. 94

Južnokoroška gospodarska zadruga ima svoj redni

občni zbor

v četrtek dne 3. julija v Celovcu v prostorih Družbe sv. Mohorja ob 10. uri predpoldnem.

Dnevni red:

1. Poročilo o letnem računu.
2. Volitev nadzornikov.
3. Slučajnosti.

Želeti je, da se člani zbora udeleže v obilnem številu, da se zamore delovanje Zadruga poživiti in spraviti v pravi tir.

95

Odbor.

Učenca 14 do 16 let starega sprejme takoj pod ugodnimi pogoji Michael Valentin, sobni slikar in pleskar, Struga 26. Pošta: Unterbergen—Koroško. 93

Vabilo

na

občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Štebnu pri Beljaku r. z. z. n. z., ki se bo vršil v nedeljo, 6. julija 1924 ob 3. uri popoldne v posojilnični pisarni v Štebnu.

Dnevni red:

1. Odobritev zapisnika zadnjega občnega zbora.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za leto 1923.
4. Slučajnosti.

K obilni udeležbi vabi

96

načelstvo.

Lepa kmetija

srednje velika v obsegu 27 oralov, solčna lega, vsa poslopja novo zidana,

se prodaja

Cena 230 milijonov kron.

Vsa pojasnila daje Jan Vošpernik, Podravlje — Föderlach. 91